

Opis źródła:

Z tekstu o autorze dowiadujemy się tylko tego, że jest on pochodzenia arabskiego. Tekst nawiązuje do rytuałów pogrzebowych Rusów w X wieku. Ukazuje on dokładne czynności, które poganie wykonywali po śmierci danej osoby. Jest dobrym przykładem różnic w obrządku w zależności od statusu majątkowego osoby zmarłej. Jest dowodem na to, że Rusowie wierzyli w jakąś formę życia pozagrobowego. Tekst ma służyć wniesieniu nowych informacji na temat życia religijnego pogan i może być to forma sprawozdania z podróży arabskiego pisarza. Ustalenie, kim był lud Ar- Rus budzi kontrowersje. Jedni badacze twierdzą, że to Rusini a inni - że Skandynawowie lub też że relacja arabskiego pisarza pokazuje przemianę ludności skandynawskiej przybyłej na tereny Rusi w słowiańską.

Miejsce wydania:

Ibn Fadlan, Kitab. Na podstawie rękopisu meszhedzkiego, {w:} Źródła arabskie do dziejów słowiańszczyzny, t. 3, oprac. A. Kmietowicz, F. Kmietowicz, T. Lewicki, Wrocław 1985

Miejsce przechowywania źródła (w przypadku archiwaliów).

Tekst źródła:

Opowiadano mi [nieraz], że czynią oni (tj. ar-Rus) ze swoimi przywódcami po [ich] śmierci rzeczy, z których najmniejszą jest palenie [zwłok]. Miałem ochotę zapoznać się z tym bliżej, aż wreszcie doszła do mnie wieść o śmierci pewnego znacznego człowieka spośród nich. Włożyli go do grobu, który przykryli [dachem], na dziesięć dni, dopóki nie ukończyli krojenia i szycia jego odzieży.

A to [bywa tak], że gdy [umrze] ubogi człowiek spośród nich, sporządzają dla niego małą łódź, wkładają go do niej i spalają ją, zaś dla bogatego zbierają [najpierw całe] jego mienie i dzielą na trzy [równe] części. Jedna trzecia [jest przeznaczona] dla jego rodziny, za drugą część kroją dla niego odzienie, a za trzecią przygotowują nabit, który wypijają w dniu, w którym zabije się jego niewolnica i zostanie spalona wraz ze swym panem. Gdy umrze ich naczelnik, jego rodzina powiada do jego niewolnic i niewolników: „Kto z was umrze razem z nim?” Odpowiada [wtedy] ktoś z nich: „Ja”. A kiedy to powie, jest to już obowiązujące, nie może wycofać się - a gdyby [nawet] chciała tego, nie dopuszczają. Przeważnie tymi, które to czynią, są niewolnice. (...) Niewolnica zaś, każdego (z tych) dni piła i śpiewała, wesoła i [jakby] oczekując czegoś radosnego.[...]

Wy, <<Arabowie, jesteście głupcami!>> <Spytałem: „dlaczego?: Odparł: Bo wy bierzecie człowieka [nawet] najbardziej wam drogiego i najbardziej poważanego przez was, i wrzucacie> go do ziemi i pochłania go ziemia, robactwo i czerwie. My zaś spalamy go w mgnieniu oka i wchodzi do <raju> od razu i w tymże momencie"

Słowniczek pojęć:

ar-Rus- tak autor tekstu określa opisywany lud. Do dziś naukowcy spierają się o tożsamość ludów, do których dotarł arabski uczyony. Opisywane ludy są często identyfikowane z Wikingami albo Rūsami.

Ahmad ibn Fadlan- arabski pisarz i podróżnik z X wieku. Ibn Fadlan spisał swoje relacje z podróży po powrocie do Bagdadu. Zawierają one m.in. bardzo cenne pod względem etnograficzno-religioznawczym opisy rytuałów pogrzebowych odwiedzanych przez niego plemion. Pytania do źródła.

Pytania dla uczniów szkoły średniej (poziom podstawowy):

1. Jak wygląda obrządek pogrzebowy w społeczności Rusów? Wymień poszczególne jego elementy.
2. Wymień różnice w pochówku osoby bogatej i biednej
3. Wskaż czym różnił się obrządek pogrzebowy u pogańskich Rusów i Arabów

Pytania dla uczniów szkoły średniej (poziom rozszerzony): pytania dla poziomu podstawowego, a ponadto:

1. Czego dowiadujemy się ze źródła o strukturze społecznej plemienia?
2. Co mówi o położeniu kobiet?
3. istnieniu jakich rzemiosł u opisywanego ludu dowiadujemy się ze źródła?
4. Czego dowiadujemy się o jego religii?

Literatura pomocnicza:

Szczepanik P. *Słowiańskie wizje świata pozagrobowego. Obraz mityczny i jego ziemskie realizacje*, {w:} Człowiek wobec śmierci na przestrzeni dziejów. Materiały z VII Ogólnopolskiej Sesji Interdyscyplinarnej z cyklu „Historia-różne perspektywy”, red .J. Kordel, M. Sas, Warszawa , 2011

Montgomery J. E., *Ibn Fadlan and the Rusiyyah*, „Journal of Arabic and Islamic Studies”, t.3, 2000

Lewicki T.. *Obrzędy pogrzebowe pogańskich Słowian w opisach podróżników i pisarzy arabskich głównie z IX-X w.*, „Archeologia”, t. 5, 1952-1952

Najważniejsze cezury:

W 921 roku kalif Al-Muqtadir wysłał Ahmāda ibn Fadlān w zamorską ekspedycję do królestwa Bułgarów, znajdującą się na terenie współczesnej Rosji. Arabski uczyony zapisał swoje obserwacje w formie relacji. Po raz pierwszy została przetłumaczona i opublikowana w 1823 roku. W 1923 roku turecki uczyony Zeki Validi Togan natknął się na oryginał oryginału manuskryptu w bibliotece znajdującej się w irańskim mieście Maszhad.

Imię i nazwisko osoby opracowującej rekord: Małgorzata Ząbek